

Za lažje razumevanje novega **Zakona o začasnih ukrepih v zvezi s sodnimi, upravnimi in drugimi javnopravnimi zadevami za obvladovanje širjenja nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (COVID-19)** (v nadaljevanju: **interventni zakon**) smo pripravili nekaj najpogostejših vprašanj in odgovorov.

Interventni zakon bo začel veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu RS (predvidoma 28. 3. 2020), njegovi ukrepi pa bodo veljali do prenehanja razlogov zanje (kar bo ugotovila Vlada RS s sklepom, ki ga bo objavila v Uradnem listu RS), vendar najdlje do 1. julija 2020.

1. SODNE ZADEVE

Katere bodo nujne zadeve, v katerih bodo sodišča tudi v tem času opravljala naroke in odločala?

Kot nujne bodo obravnavane (začasno, tj. v času trajanja teh ukrepov) naslednje zadeve:

- preiskave in sojenje v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, ter v kazenskih zadevah tujcev, ki ne prebivajo v Republiki Sloveniji,
- izvršilne zadeve v zvezi z vzgojo in varstvom otrok ter preživitvskimi obveznostmi, ki izhajajo iz zakona,
- nepravdne zadeve o pridržanju oseb v psihiatričnih zdravstvenih organizacijah.

Ostale nujne zadeve (postopek v zadevah zavarovanja, menični in čekovni protesti ter menične tožbe, spori za objavo popravka objavljene informacije, popis zapustnikovega premoženja, zadeve prisilne poravnave in stečaja, druge zadeve, za katere tako določa zakon) pa bo lahko izmed nujnih izvil predsednik Vrhovnega sodišča RS z Odredbo.

Kako je z roki in naroki na sodiščih?

V pravu ločimo materialne in procesne roke.

- Materialni roki so roki za uveljavljanje materialnih pravic, ki jih upravičencem daje materialni predpis. Z uveljavljanjem te pravice se začne postopek na sodišču. Med materialne roke sodi tudi zastaranje v kazenskem in prekrškovnem pravu.
- Procesni roki pa so roki, ki jih daje procesni zakon za opravljanje določenih procesnih dejanj v postopku.

Roki za uveljavljanje pravic strank v sodnih postopkih ne tečejo.

Procesni in materialni roki, razen v nujnih zadevah, v tem obdobju ne tečejo, prav tako se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje vročeno, začnejo teči procesni roki prvi naslednji dan, ko bodo prenehali veljati posebni ukrepi.

Sodno pisanje mi je bilo vročeno. Kako je s procesnim rokom?

Procesni roki, razen v nujnih zadevah, v tem obdobju ne tečejo, prav tako se ne vročajo sodna pisanja. Če je bilo sodno pisanje v zadevi, ki ni nujna, vročeno, začnejo teči procesni roki prvi naslednji dan, ko prenehajo veljati posebni ukrepi.

Primer: V sodnem postopku ste kot tožena stranka v odškodninski zadevi prejeli poziv sodišča za odgovor na tožbo z rokom 30 dni od njene vročitve. Če ste prejeli poziv sodišča pred uveljavitvijo interventnega zakona, bo tek roka z dnem uveljavitve interventnega zakona prekinjen in se bo nadaljeval prvi naslednji dan po prenehanju začasnih ukrepov (čas, ki je že potekel do uveljavitve interventnega zakona, v takem primeru šteje v 30-dnevni rok). Če pa prejmete poziv sodišče po uveljavitvi interventnega zakona, bo (celoten) rok pričel teči prvi naslednji dan po prenehanju začasnih ukrepov.

Podobno velja tudi v kazenskem postopku. Če obstaja dvom, ali gre v konkretni zadevi za nujno zadevo, predlagamo, da to preverite na sodišču.

Kako je z materialnimi roki za uveljavljanje pravic strank?

Roki za uveljavljanje pravic strank v sodnih postopkih ne tečejo.

Primer: Nameravali ste vložiti zasebno tožbo zaradi kaznivega dejanja razžalitve. Zasebno tožbo je treba vložiti v šestih mesecih od dneva, ko je upravičenec zvedel za kaznivo dejanje in storilca. Ta rok je sicer določen v procesnem predpisu, a ima vse značilnosti materialnega roka. Zato v teh primerih velja, da takšen rok v času do izteka začasnih ukrepov ne bo tekel.

Kaj je z zastaralnimi roki?

Zastaralni roki ne tečejo, razen v sodnih zadevah, ki so nujne in kjer tečejo tudi procesni roki.

Glede na navedeno zastaralni (in procesni) roki ne tečejo v kazenskih postopkih, ki niso nujni.

Enako velja za prekrškovne postopke. Če prekrškovni organ začne postopek o prekršku v nujnih zadevah iz tretjega odstavka 6. člena interventnega zakona, tečejo tudi zastaralni rok in procesni roki pred prekrškovnim organom. Roki pred sodišči v prekrškovnih zadevah pa tečejo glede na določila Odredbe predsednika Vrhovnega sodišča RS.

zadržanje zastaralnih rokov sicer določa že Obligacijski zakonik (OZ). Ta v 360. členu določa, da zastaranje ne teče ves tisti čas, ko upnik zaradi nepremagljivih ovir ni mogel sodno zahtevati izpolnitve obveznosti. Dodatno pa je v 1. točki 359. člena OZ določeno, da zastaranje ne teče med mobilizacijo, neposredno vojno nevarnostjo, izrednim ali vojnim stanjem ter za terjatve oseb v vojaški službi.

Sem novinar in bi želel spremljati obravnavo, ki je prihodnji teden razpisana na enem izmed sodišč. Mi bo to glede na trenutno situacijo omogočeno?

Sodnik ali predsednik senata bo lahko iz razlogov po 5. členu interventnega zakona začasno izključil javnost celotne glavne obravnave ali njenega dela. Navedeno pomeni, da je od sodnika ali predsednika senata odvisno, ali vam bo prisotnost na glavni obravnavi omogočena.

Ali tečejo roki za vložitev ustavne pritožbe?

Rok 60 dni za vložitev ustavne pritožbe ne teče. To velja tudi za primere, ko je rok 60 dni začel teči, preden so uveljavljeni ukrepi iz interventnega zakona – v takem primeru je tek roka z dnem uveljavitve interventnega zakona prekinjen in se bo nadaljeval prvi naslednji dan po prenehanju začasnih ukrepov (čas, ki je že potekel do uveljavitve interventnega zakona, v takem primeru šteje v 60-dnevni rok).

Kako bo z dokazovanjem upravičene odsotnosti v primeru, ko se posameznikov ne testira oziroma se ne izdaja nekakšnih potrdil o potrebni (samo)izolaciji?

Veljavna zakonodaja (Zakon o pravdnem postopku za civilne sodne postopke, Zakon o kazenskem postopku za kazenske postopke) že sedaj določa, da če stranka zamudi narok ali rok za kakšno pravno dejanje in izgubi zaradi tega pravico opraviti to dejanje, ji sodišče na njen predlog dovoli, da ga opravi pozneje (vrnitev v prejšnje stanje), če spozna, da je stranka zamudila narok oziroma rok iz upravičenega vzroka.

Presoja, kaj je upravičen vzrok, je v domeni sodišča, zakonodaja pa ne vsebuje dokaznega pravila, da bi takšen upravičen vzrok bilo treba izkazati z listino, mora pa upravičeni vzrok/razlog izkazati tisti, ki ga zatrjuje. Sodišče je tisto, ki presodi, ali se dejstva štejejo za dokazana, in sicer odloči po svojem prepričanju na podlagi vestne in skrbne presoje vsakega dokaza posebej in vseh dokazov skupaj.

Predlog za vrnitev v prejšnje stanje se poda pri sodišču, pri katerem bi bilo treba opraviti zamujeno dejanje.

Predlog se mora v civilnih sodnih postopkih vložiti v 15 dneh od dneva, ko je prenehal vzrok, zaradi katerega je stranka zamudila narok ali rok; če je stranka šele pozneje zvedela za zamudo, pa od dneva, ko je za to zvedela.

Po šestih mesecih od dneva zamude se ne more več zahtevati vrnitev v prejšnje stanje.

Če se predlaga vrnitev v prejšnje stanje zaradi zamude roka, mora predlagatelj obenem, ko vloži predlog, opraviti tudi zamujeno dejanje, torej npr. vložiti pritožbo.

V kazenskih zadevah je rok za zahtevo za vrnitev v prejšnje stanje osem dni po prenehanju vzroka, zaradi katerega je bil rok zamujen in je praviloma omejen na tri mesece od dneva zamude.

Vendar pa na tem mestu dodatno pojasnjujemo, da to velja samo v zadevah, v katerih je rok iztekel v času trajanja ukrepov za omejevanje epidemije in pred uveljavitvijo interventnega zakona in v zadevah, ki se bodo tudi po uveljavitvi interventnega zakona obravnavale kot nujne, saj v ostalih sodnih zadevah procesni roki ne tečejo, kar posledično pomeni, da institut vrnitve v prejšnje stanje sploh ne pride v poštev.

Sem prehlajen in v samoizolaciji, a bi moral vložiti ugovor na poziv za plačilo sodne takse. Odpeljati bi se moral v mesto, a nimam svojega vozila, javni prevoz pa ne obratuje. Sodišča ne priznavajo e-poštnega naslova, ki izkazuje mojo identiteto. Kaj pa, če se vseeno odločim, da ugovora ne vložim, me pa k plačilu sodne takse sili rok, jaz pa ne morem na pošto, da opravi plačilo.

Rok za ugovor na poziv za plačilo sodne takse je procesni rok. Če vam je takšno sodno pisanje vročeno, začne ta rok za ugovor teči prvi naslednji dan, ko bodo prenehali veljati posebni ukrepi. Če vam je bilo tako pisanje vročeno pred uveljavitvijo Odredbe predsednika Vrhovnega sodišča RS ali interventnega zakona, bo tek roka prekinjen in se bo nadaljeval prvi naslednji dan, ko bodo prenehali veljati posebni ukrepi.

Rok za plačilo sodne takse je procesni rok, zato zanj velja vse, kar je navedeno v prejšnjem odstavku.

2. UPRAVNE ZADEVE

Interventni zakon ureja poslovanje v upravnih in drugih javnopravnih zadevah, v katerih vodijo upravne in druge postopke upravni organi (ministrstva, organi v sestavi ministrstev in upravne enote), drugi državni organi (kadar izvršujejo upravno funkcijo – v tem smislu tudi sodišča, ko npr. odločajo o informacijah javnega značaja, Informacijski pooblaščenec, razne samostojne agencije...), občine in nosilci javnih pooblastil.

Organ zahteva, da dopolnim vlogo, kaj na storim?

Če imate zahtevane podatke ali listine, jih lahko kadarkoli pošljete po pošti ali po elektronski poti. Svetujemo vam, da pošiljanje dokumentov po pošti odložite do prenehanja posebnih ukrepov. V skladu z interventnim zakonom v času trajanja posebnih ukrepov roki za opravljanje procesnih dejanj, kot so dopolnitve vlog, v smislu odpravljanja pomanjkljivosti in prilaganja dokazov, ne tečejo, zato boste to lahko storili v preostalem času po prenehanju ukrepov, o čemer boste verjetno obveščeni iz medijev, na spletnih straneh ipd.

V določenih nujnih postopkih, kjer roki vseeno tečejo, boste o tem obveščeni s pozivom na dopolnitev. Če takšnega opozorila ni na dokumentu, velja, da rok v času trajanja posebnih ukrepov ne teče.

Kdaj bo zaradi posebnih ukrepov odloženo o zahtevku?

Interventni zakon prekinja tek rokov za izdajo odločb. Organi tudi v času posebnih ukrepov poslujejo, vendar v omejenem obsegu. Ker se rok za izdajo odločb prekine do prenehanja posebnih ukrepov, bo tekel dalje po njihovem izteku. V interesu organov je, da čimprej izdajo zakonito odločbo, zato bodo to storili takoj, ko bo mogoče. Če bodo razpolagali z vsemi dokazili, je odločba lahko vročena takoj po prenehanju ukrepov, sicer pa se bo čas izdaje podaljšal za čas trajanja posebnih ukrepov.

Ali se lahko pritožim v času posebnih ukrepov, ker odločba ni bila izdana v predpisanem roku?

Ker v času trajanja posebnih ukrepov ne teče rok za izdajo odločbe, organ ni v zamudi z odločanjem, zato bi bila pritožba ali tožba preuranjena, če bi jo vložili v času v času trajanja posebnih ukrepov.

Ali v času posebnih ukrepov mirujejo vsi roki?

V času posebnih ukrepov ne mirujejo roki v nujnih zadevah. O tem bodo stranke, ki bi kljub posebnim ukrepom morale izvesti določene aktivnosti, obveščene v odločbah, sklepih in drugih dokumentih, ki vzpostavljajo tek roka. Če so bili odločbe, sklepi in drugi dokumenti vročeni pred nastopom posebnih ukrepov, zavezanci za izpolnitev lahko pričakujejo posebno obvestilo o tem, da njihovi roki niso prekinjeni in tečejo dalje. Tisti, katerih roki so prekinjeni, obvestil ne bodo dobili.

Na kakšen način lahko vložim vlogo?

V času trajanja posebnih ukrepov se vloge lahko vložijo po elektronski poti ali po pošti. Če ima vložnik možnost izbire, predlagamo, da se odloči za elektronsko pot.

Elektronske vloge se lahko vložijo brez varnega elektronskega podpisa. V takem primeru bo organ identiteto vložnika ugotavljal ali preverjal z drugim načini, na primer s tem, da bo zahteval, da stranka sporoči še uradno dodeljeno identifikacijsko številko (EMŠO, DŠ) ali tudi na druge načine (npr. z naprednim elektronskim podpisom itd).

Ali se bo v času trajanja posebnih ukrepov opravljalo osebno vročanje?

V času posebnih ukrepov se osebno vročanje ne bo izvajalo, razen v nujnih primerih. Ko govorimo o osebno vročanju, govorimo o predpisanem postopku, ko pismonoša na naslovu poišče naslovnika in mu ob podpisu vročilnice (s strani obeh) izroči pošiljko. Če naslovnika ne najde, mu pusti sporočilo, da jo prevzame v 15 dneh na pošti. Naslovnik tudi tam s podpisom vročilnice potrdi prevzem. Če ne pride

na pošto, se pošiljka vrže v hišni predalčnik, če ga nima, se vrne organu. Vročitev pa v vsakem primeru velja za opravljeno 15 dan od dneva, ko je puščeno sporočilo.

Neizvajanje osebnega vročanja pomeni, da se ne bodo fizično vročali odločbe, sklepi in drugi dokumenti, od vročitve katerih teče rok. Če bi do vročitve prišlo, ker je bila pošiljka poslana pred uveljavitvijo interventnega zakona, a ni bila vročena, se po interventnem zakonu šteje, da roki začnejo teči po prenehanju posebnih ukrepov. To je pomembno, da vročitev ne pomeni, da bi stranka morala začeti iskati na primer pravno pomoč za vlaganje pravnega sredstva ali hoditi na pošto, kjer ga bo priporočeno oddala.

Nujno potrebujem odločbo, ali jo lahko prevzamem na organu?

Skladno z interventnim zakonom se prepove vročanje v prostorih organa. Izjema se dopušča za nujne zadeve, ki jih je že po področnih zakonih treba vročiti v prostorih organa. Take situacije nastopijo na primer pri vročanju osebnih dokumentov, ki se pri dnevnih migrantih vedno opravijo v prostorih organa, ker osebni dokument potrebujejo za vsakodnevno potovanje na delo; enako velja za tiste primere, ko ga oseba potrebuje čimprej zaradi potovanja v tujino zaradi zdravljenja, nujnih službenih opravkov itd.

Kako naj ugotovim, kaj je organ objavil na oglasni deski, če ne morem vstopiti v prostore?

Vročanje z javnim naznanilom, ki se v običajnih situacijah opravi tako, da se naznanilo objavi (fizično) na oglasni deski organa in (elektronsko) na eUpravi, se v času trajanja posebnih ukrepov opravlja tako, da se objave opravljajo samo na državnem portalu eUprava (<https://e-uprava.gov.si/e-uprava/oglasnadeska.html>).

Ali prekinitev teka rokov pomeni, da organi ne poslujejo?

Prekinitev teka roka ne pomeni, da organi ne bodo poslovali oziroma opravljali svojih zakonitih pristojnosti. Seveda je pri tem treba upoštevati omejitve tudi na strani organov, ki v tem času poslujejo drugače kot sicer.

Organ mora po Zakonu o splošnem upravnem postopku v določenem roku opraviti določena procesna dejanja, od tega, da v petih delovnih dneh pozove k odpravi pomanjkljivosti vloge, do tega, da izda odločbo v predpisanem roku. Zlasti rok za izdajo odločbe je pomemben, ker se na njegov iztek veže pravica do vložitve pravnega sredstva (pritožbe ali tožbe) zaradi t.i. molka uprave, ki predpostavlja, da je zahtevek zavrnjen. Tudi v tem primeru velja, da v času prekinitve rok ne teče, po prenehanju ukrepa, pa bo organ odločbo izdal v času, ki mu je preostalo oziroma takoj, ko bo mogoče, ker bodo izpolnjeni pogoji za zakonito odločitev.

Katere zadeve veljajo kot nujne, zaradi katerih se bo postopek izvajal tudi v času trajanja posebnih ukrepov?

Kot nujne interventni zakon opredeli zadeve oziroma postopke, pri katerih je od odločitve v zadevi odvisno zavarovanje življenja in zdravja ljudi, javni red in mir, javna varnost, premoženje večje vrednosti, preživljanje oseb, uveljavljanje drugih pravic ali drugi nujni ukrepi za izvajanje oblasti za doseg namena, ki ga zasleduje interventni zakon. Konkretnih upravnih zadev oziroma upravnih postopkov na tem mestu ni smiselno navajati, ker bodo okoliščine v vsakem posamičnem primeru (ne na splošno) ugotavljali organi, lahko pa rečemo, da so to lahko določene (ne vse) inšpekcijske zadeve, izvršilne zadeve, posamični ukrepi v zvezi z virusom (odreditev karantene), morebiti tudi davčne zadeve ipd.

Kaj naj storim, ker bi zahtevo za pridobitev pravice moral vložiti v času trajanja posebnih ukrepov?

Če bi se rok za uveljavitev materialne pravice (na primer podaljšanje dovoljenja za prebivanje tujca je treba podaljšati do izteka veljavnega, podaljšanje prijave začasnega prebivališča ipd.) iztekel v času trajanja posebnih ukrepov, bo pravico mogoče uveljavljati v osmih dneh po prenehanju ukrepov, do takrat pa se jim morebitna obstoječa pravica po interventnem zakonu podaljša.

3. PREKRŠKI

Postopek o prekrških je sui generis postopek, ki ga ureja Zakon o prekrških, in ki poteka pred prekrškovnim organom, po vložitvi zahteve za sodno varstvo pa teče pred sodiščem. Roki v prekrškovnih zadevah v času trajanja začasnih ukrepov po interventnem zakonu ne tečejo. To se nanaša tako na materialne roke (npr. zastaranje) kot na procesne roke (npr. rok za začetek postopka, pritožbo ali zahtevo za sodno varstvo). Roki pa tečejo v nujnih zadevah, ki jih prekrškovni organ začne ali nadaljuje, o čemer mora storilca obvestiti. Takšne zadeve opredeljuje tretji odstavek 6. člena interventnega zakona: če obstaja nevarnost za življenje in zdravje ljudi, za javni red in mir, za javno varnost, za premoženje večje vrednosti, če je od odločitve v zadevi odvisno preživljanje stranke, če je od odločitve odvisno uveljavljanje drugih pravic, ali če je to potrebno zaradi nujnega in učinkovitega izvajanja oblasti.

Določeno je torej zadržanje teka rokov v nenujnih zadevah, ki se nadaljuje po prenehanju ukrepov po tem zakonu. Tek rokov v prekrškovnem postopku v sodni fazi pa je odvisen od določitve nujnih zadev z Odredbo predsednika Vrhovnega sodišča na podlagi 83.a člena Zakona o sodiščih in v skladu z interventnim zakonom.

4. IZVRŠEVANJE KAZENSKIH SANKCIJ

Prejel sem poziv na prestajanje zaporne kazni. Kaj zdaj?

Že začeti postopki v zvezi s pozivom obsojenca na prestajanje kazni zapora (v tem konkretnem primeru ste poziv že prejeli) se po uveljavitvi interventnega zakona prekinejo, novi postopki pa se ne začnejo.

Vaš postopek se torej prekine do konca trajanja ukrepov po tem interventnem zakonu.

Ali bodo zdaj vsi obsojenci izpuščeni?

Ne, ta skrb je odveč.

Na podlagi interventnega zakona bodo direktorji zavodov za vsakega obsojenca individualno presojali, ali izpolnjuje pogoje za prekinitev prestajanja kazni ali za predčasni odpust. Predvsem bo ta presoja temeljila na varnostni oceni in s tem povezani nevarnosti za družbo. Obsojenci, pri katerih obstaja celo najmanjša ponovitvena nevarnost, ne bodo odpuščeni iz zavoda, niti ne bo njihova kazen prekinjena!

Sem žrtev kaznivega dejanja in me, po objavi novice, da bodo direktorji zavodov prekinjali kazni obsojencev, skrbi za lastno varnost.

Prekinitev prestajanja kazni bo mogoča le pri tistih obsojencih, ki so tekom dosedanjega prestajanja kazni aktivno izpolnjevali obveznosti iz osebne načrta in ne predstavljajo varnostnega tveganja. Gre torej za obsojence, ki so že varnostno preizkušeni.

V kolikor mi bo prekinjeno prestajanje kazni zapora, kaj bo s preostankom kazni?

Prestajanje kazni v času prekinitve kazni zapora obsojencu miruje, ker se čas trajanja prekinitve ne šteje v prestajanje kazni zapora.

Povedano preprosteje – čas prekinitve se ne všteje v čas prestajanja zaporne kazni, zato bodo morali obsojenci po koncu prekinitve še neprestani del kazni prestati v celoti.

Ali bodo izpuščeni tudi priporniki?

Ne. Med nujnimi zadevami, ki bodo na sodiščih neprekinjeno tekale naprej, so še vedno preiskave in sojenje v kazenskih zadevah, v katerih je obdolžencu odvzeta ali omejena prostost, torej zadeve, v katerih je obdolžena oseba v priporu. Tu se roki ne ustavljajo in te zadeve bodo tekale dalje.

Odveč je torej skrb, da bi nekoga, pri katerem obstajajo priporni razlogi in je nevaren za družbo, sedaj izpustili na prostost na podlagi določb interventnega zakona. To jasno izhaja tudi iz jezikovne razlage zakonskega besedila, ki govori o »obsojencih«.

Koliko obsojencev bo izpuščenih?

S temi podatki ne moremo razpolagati vnaprej, saj bodo direktorji zavodov na podlagi interventnega zakona za vsakega obsojenca individualno presojali, ali izpolnjuje pogoje za prekinitev prestajanja kazni ali za predčasni odpust. Predvsem bo ta presoja temeljila na varnostni oceni in s tem povezani nevarnosti za družbo. Obsojenci, pri katerih obstaja celo najmanjša ponovitvena nevarnost, ne bodo odpuščeni iz zavoda, niti ne bo njihova kazen prekinjena!

5. NOTARSKE PISARNE

Interventni zakon omogoča predsednici Notarske zbornice Slovenije (NZS), da sprejme začasne ukrepe v zvezi s poslovanjem notarskih pisarn, ki se nanašajo zlasti na način ali omejitev uradnih ur za sprejemanje strank. Ukrep morebitnega popolnega zaprtja notarske pisarne pa bo lahko sprejela le ministrica za pravosodje. O vsem boste seznanjeni na spletni strani NZS (<https://www.notar-z.si/>), kjer bodo na voljo tudi vse informacije in kontakti.